

Miljöjuristen Jonas Christensen reder ut vilka regler som är tillämpliga när fastbränsleuppvärmda anläggningar stör omgivningen och vem som ansvarar för att anläggningen uppfyller lagkraven. Han redovisar också några aktuella rättsfall i ämnet.

Jonas Christensen.

MYSELDNING

– INTE BARA EN FRÅGA OM BYGGLOV

En nyinflyttad granne till en familj installerade en fristående braskamin för myselldning.

Dottern i familjen hade astma.

Under följande höst eldade grannen i princip varje kväll, trots att huset hade fjärrvärme. Familjen upplevde att stora rökmängder drogs in i husets mekaniska tilluft. Avstånd mellan skorsten och luftintag var 10–15 meter. Inte bara dottern för illa, hela familjen mådde dåligt av att ständigt ha röklukt inomhus. Under julhelgen uppmärksammade familjen sin granne på problemen men hans enda svar var "Vi har bygglov så vi har i vart fall lagen på vår sida".

Det blir allt vanligare att både villaägare och lägenhetsinnehavare skaffar någon form av ny sekundär värmekälla, såsom värmekassett i en befintlig öppen spis, en braskamin/pelletsamin eller en ny öppen spis. I vissa fall är syftet att ha en back-up inför väntade strömavbrott, i andra fall kan det vara fråga om ren myselldning – att sitta framför brasan när

höstmörkret faller på. Och visst kan det skapa en trevlig atmosfär, men tanken är inte att dessa anläggningar ska fungera som huvudsaklig värmekälla.

Många "kaminföretag" annonserar i villatidningarna, men det är sällan man ser saklig information om vilka regler som gäller för installation av dessa småskaliga värmekällor.

Vad säger lagen?

Men vad säger lagboken egentligen? Man kan ju tycka att grannen gjort allt vad han skulle. Det krävs byggnämnan enligt plan- och bygglagen (PBL) för installation eller väsentlig ändring av eldstäder och rökkanaler. Ska skorstenen dras på fasad kan det bli aktuellt även med bygglov. Bygglov och byggnämnan hanteras av kommunernas byggnadsnämnd och dess tjänstemannaorganisation på stadsbyggnadskontoret. Så långt hade grannen gjort rätt, men det är ändå inte tillräckligt.

Förutom PBL så gäller även miljö-

balken (MB). I miljöbalken finns sedan 1999 dels den tidigare hälsoskyddslagen dels den tidigare miljöskyddslagen. Det som förr hette sanitär olägenhet heter idag olägenhet för människors hälsa. Utgångspunkten är hur en person, något känsligare än normalbefolkningen, upplever situationen.

MB ställer visserligen inte några krav på formella godkännanden eller anmälan till miljökontoret före det att en sådan värmeanläggning installeras eller tas i drift, men trots detta är fastighetsägaren själv skyldig att se till att dess bestämmelser uppfylls. Balken ställer då bland annat krav på lokalisering (var utsläppet sker), på vad som eldas, vad som släpps ut samt hur ofta det släpps ut. I en slutavvägning ska man väga kostnader för skyddsåtgärderna mot nyttan av dem.

Ett av riksdagens miljö kvalitetsmål heter "Frisk luft", det kan vara direkt styrande för hur miljöbalken ska tillämpas. Förutom problem för grannen så innebär utsläpp från ofullständig förbränning

En modern pelletskamin för uppvärmningsändamål i tätbebyggda områden har stora chanser att klara en prövning hos miljööverdomstolen.

FOTO: JAN LÖÖF

Den som myseldar är ansvarig för att man lever upp till samtliga lagkrav. Det räcker inte att "bara" ha ett bygglov enligt PBL.

FOTO: JAN LÖÖF

även ett hot mot klimatet – nog så aktuellt.

Fler lagar gäller samtidigt

Man brukar säga att miljöbalken gäller fullt ut vid sidan av PBL. Innebörden är att trots ett bygglov eller en bygganmälan så kan miljö- och hälsoskyddsmyndigheten (MHN) genom ett så kallat föreläggande helt förbjuda utnyttjandet av en befintlig kamin (ny eller gammal), eller i vart fall begränsa dess användning om det är så att störningar eller risker för störningar för omkringboende är för stora. Detta ansvar vilar alltså på fastighetsägaren innan installation utförs.

Eftersom miljöbalken bygger på så kallad omvänd bevisbörda är det innehavaren av anläggningen som ska visa för myndigheter och grannar att man uppfyller miljöbalkens krav.

Försäljare och installatör bör informera

Ett förbud mot att utnyttja en helt ny kamin är naturligtvis inte ett bra resultat (snacka om att kasta pengar i sjön!). Förbudet – eller hellre informationen från MHN – borde komma före installationen. Faktum är att myndigheter enligt förvaltningslagens serviceskyldighet i princip har en skyldighet att informera den som söker ett bygglov eller den som gör en bygganmälan att också andra lagar kan ställa krav på placering och utförande av till exempel en kassett.

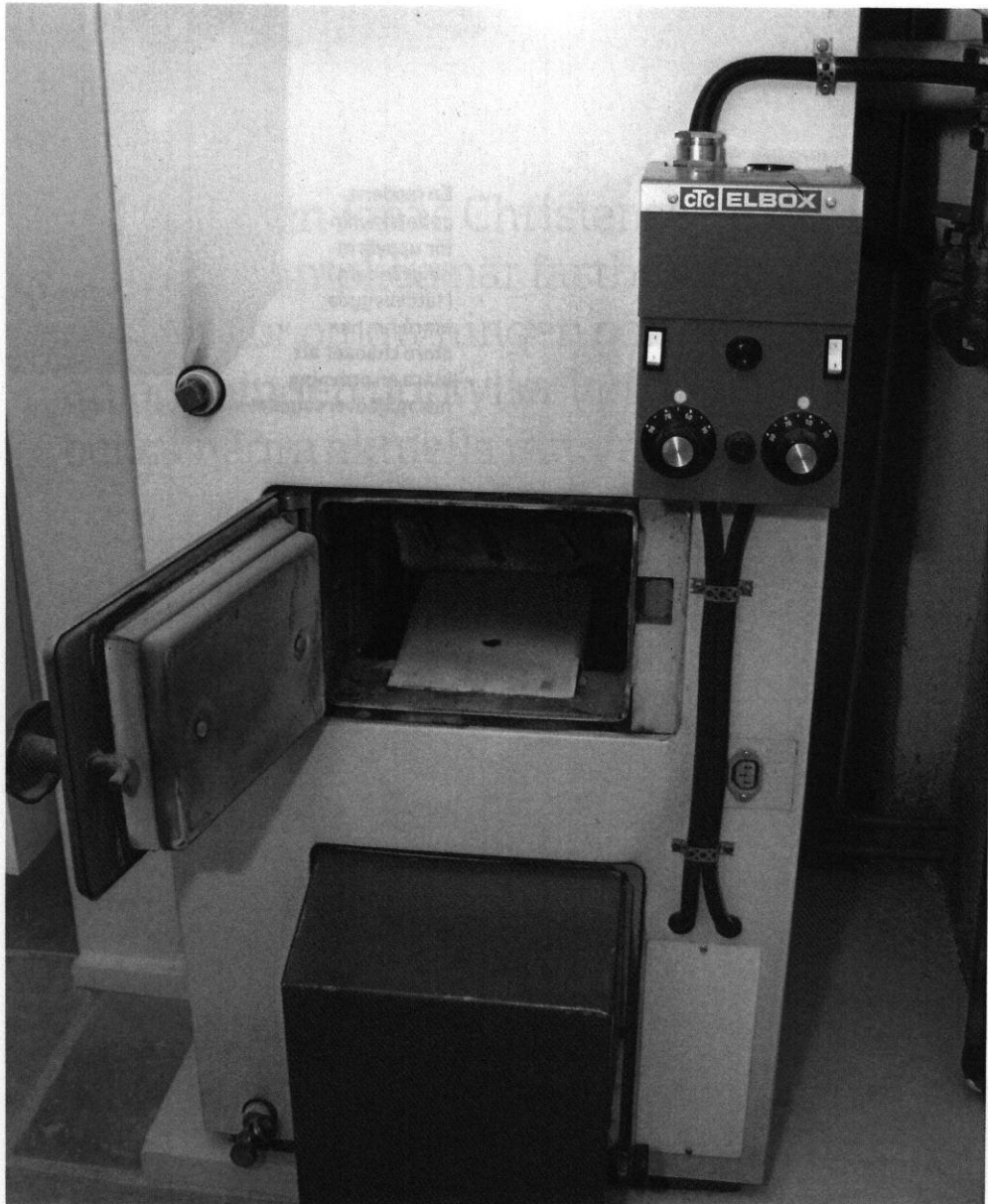
Med hänsyn till att byggnadsnämnder och miljö- och hälsoskyddsmyndigheter båda är kommunala myndigheter så borde kontakter dem emellan vara en självklarhet.

Personligen kan jag också finna det anmärkningsvärt att inte försäljare och installatörer av dessa anläggningar bätt-

re informerar sina kunder om vad som gäller. Det kan väl inte vara en bra affär när många blir störda av anläggningen och kunden kanske tvingas till kostsamma ändringar eller kanske inte alls kan utnyttja sin anläggning. Missnöjda kunder torde vara sämsta möjliga reklam för hantverkare.

Fastighetsägaren ansvarar

Hur kommer det då att gå för familjen med den astmatiska dottern? Vänder sig familjen till kommunens miljökontor borde man kunna få stöd. Det tråkiga är dock att familjen hunnit bli ovän med sin granne, och att grannen kastat en massa pengar i sjön. Tänk om byggnadsnämnden informerat grannen om att han även borde kontaktat miljökontoret, eller om försäljaren/installatören av kaminen hade gjort det. Då hade förmod- →

Att elda i en vedpanna eller kombinationspanna utan ackumulatortank i tätbebyggt område är en chanstagning. Risken är stor att man förbjuds att elda i den om grannarna klagat. FOTO: JAN LÖÖF

→ Igen både familjen och deras granne varit nöjda idag. Det kanske var så att all information lämnades, av både stadsbyggnadskontor, försäljare och installatör men att grannen valde att mörka. Vad vet jag? Hur man än vrider och vänder på det så är det dock alltid verksamhetsutövaren (här fastighetsägaren) som ansva-

rar för att han känner till lagen och följer den. Men visst underlättar det om proffsen hjälper till! En installatör med kunskap även om den grundläggande juridiken bör ha marknadsfördel, rykten sprider sig – liksom röken!

Jonas Christensen
Ekologan Miljöjuridik AB

Läs mer

Rättsfallen i faktarutan intill finner man på domstolsverkets hemsida: www.rattsinfosok.dom.se

Se även:

- > "Småskalig vedeldning – Energimyndighetens analys och förslag till åtgärder" ER 23:2003. Energimyndigheten 2003. www.energimyndigheten.se
- > "Behöver jag bygglov, behöver jag göra bygganmälan? Boverket 2004. www.boverket.se
- > Lagtexter finns på www.notisum.se, miljöbalken heter SFS 1998:808 och PBL heter SFS 1987:10.
- > Information om miljömålen finns på www.miljomal.nu
- > Information finns även hos byggnadsnämnd/miljö- och hälsoskyddsnämnd i din kommun.

Fakta/Styrande rättsfall

Myseldning. I rättsfallet M 424-03 godkände Miljööverdomstolen (MÖD) ett föreläggande från en miljö- och hälsoskyddsnämnd, med begränsning av vedeldning: Med hänsyn till risken för olägenheter för människors hälsa har småskalig vedeldning förbjudits under perioden 1 maj–30 september och övrig tid begränsats till två tillfällen per vecka och högst fyra timmar per tillfälle. Detta rättsfall får anses vara styrande för så kallad myseldning inom bebyggda områden. Det kan dock finnas fall där sådan eldning helt förbjuds, beroende på hur det ser ut i det enskilda fallet. I rättsfallet M 5480-01 gällde det eldning i en kakelugn.

Vedeldning utan ackumulatortank.

I rättsfallet M 293-04 förbjöd MÖD eldning i vedpanna: Mot bakgrund av att vedeldning i det aktuella fallet kunde medföra olägenhet för närboendes hälsa fann MÖD att användning av vedpanna som saknade ackumulatortank och som inte uppfyllde Boverkets byggregler för nyinstallation av vedpannor i tätort skulle förbjudas. MÖD ansåg att det fanns alternativ som inte var orimliga att genomföra. Detta har bekräftats genom MÖD 2924-2006, så sent som 2007-08-27.

Pelletseldning. Rättsfallet M 1934-06 gällde eldning med pellets för uppvärmningsändamål: En granne, vars friskluftsintag låg 34 meter från en pelletseldande grannes skorsten, yrkade eldningsförbud. MÖD fann att utsläppen från den installerade pelletsbrännaren låg inom de värden som rekommenderas enligt Boverkets byggregler BFS 1995:17 samt att skorstenen höjts till 1 meter över yttertakets högsta punkt. Överklagandet avsågs.

Typgodkänd vedpanna. I rättsfallet MÖD M 2038-07 förbjöds eldning i en vedpanna. Pannan installerades 1995 efter det att de boende kontaktat kommunens miljökontor för att få råd. Domstolen höll med kommunen som år 2003 förbjöd eldning, eftersom pannan vid proveldning släppte ifrån sig stark rök (först svart, sedan grå/gul och sedan grå). Domstolen säger att, trots att pannan är typgodkänd, felfri, har både ackumulatortank och elpatron, så måste brukaren ändå alltid se till att olägenheter för omgivningen inte uppkommer.

Sammanfattningsvis kan man hävda att myseldning i tätbebyggda områden normalt kan tillåtas två gånger i veckan maximalt fyra timmar per gång, att eldning i en vedpanna utan ackumulatortank inte uppfyller kraven samt att eldning i en modern pelletspanna normalt ska anses uppfylla miljöbalkens krav även utan ackumulatortank. Oavsett hur bra pannan än är rent tekniskt, så måste den boende ändå alltid elda på rätt sätt. I samtliga fall gäller naturligtvis att det tillåts med hänsyn till hur lokala förhållanden ser ut, både strängare och mildare krav kan komma att ställas.